

Vegeu la documentació en RJCuerdo (*Apuntaciones al l. bogotano*, § 971); Friederici, *Amerikanistisches Wörterbuch*, 666-7; DCEC (YUCA IV, 780-1).

IVA, 'herba felera', 'Ajuga chamaepitys', del proto-cèltic *iūā* mot paral·lel a *iūos* 'teix', del qual vénen el fr. *if*, l'al. *eibe* etc. □ 1.^a doc.: Lab. 1840.

Ignoro si es documenta abans, o si és un manlleu d'un nom botànic baix-llatí. Potser no, perquè el mot i la planta estan arrelats en diverses comarques nostres. A Cocentaina (pron. *iva*) és tradicional usar-la per fer-ne aiguardent (1962). A Menorca figura en la vella dita proverbial «*iva*: tot mal esquiva» que Camps Merc. comenta «s'*iva*, planta de les labiades, que s'emprava contra quartanes, fel i melsa, mals de ventrei ---» (15 *Folkl. Men.* I, 311 i n.). L'etimologia cèltica fou demostrada per Thurneysen (*Keltoromanisches*, 64), i Jud (*ASNSL* cxxiv, 104) i recollida per Wartburg (*FEW* IV, 826). El masculí *iūos* nom del teix, ha donat el fr. *if*, i amb aglutinació de l'article, el prov. *lieu*: «vesiéu d'un *lieu* lou vièi cadabre» conta Calendau (VII, 18.2) en les seves escalades llenyateres pels vesants del Ventour. El mot està representat no sols en les llengües cèltiques com a nom d'aquest arbre (bretó *ivin*, ky. *yv*, irl. *eo*), sinó també en germànic (ags. *iw*, 25 a-al. ant. *iwa*, al. mod. *eibe*) i suposo que també el rus *iva* 'salze'.

DERIV.: *Iveta*, men.

CR.: *Almescat*, altre nom de l'*iva* (DFa.), deu sortir d'un *iy-mescat*, paral·lel a l'altre nom *iva moscada* 30 que registra Lab. 1840.

IVAÇ, 'aviat', variant etimològica antiga del modern AVIAT (vegeu ací, vol. I, 517b47-518a15; 518b 23ss.; 519a47ss.). Hi afegim ací dades documentals 35 que s'havien extraviat. No sols figura sovint en Desclot i en les *Lleg. Rim.* de Sevilla (v. 320): «venga tart o *ivàs*», «deven cobrar ço que de la comanda serà degut, com pus *ivàs* puguén», *Consolat* (cap. 44, 168, Pard., pp. 95, 192); «y deu ésser aytan *ivàs* con lo monge», doc. de 1313 (Finke, *Acta Ar.* III, 235); «més val morir tost e *hivaç* qu'estar tots temps sotsmès a penes e a turments», Andreu el Capellà (*De Amore*, p. 18); *ivaç*, StVicentF (*Serm.* I, 40.19). Que la grafia *ivars* en gran part no fou més que una ultracorreció 45

merament gràfica dels copistes (potser acabà després per ser pronunciada) ho prova el fet que Bernat Metge l'aparií en rima amb *volàs* Subj. Impf. de *volar*: «cert, est viatge serà *ivars* / finit ---» (*Fortuna e P.*, NCl., 61.22).

DERIV.: *Ivaçós*: «pus *ivaçosa* cosa és amor en coratge d'amador, que lamp en resplandor, ni tro en oiment», Llull (*Amic e Amat*, NCl. XIV, 33.5); «ira comença en la volentat, qui sobtosament se mou, sens deliberació de enteniment ne de memòria: car tant és *iverçós* aquell moviment de mala volentat, que empatxa la memòria a membrar», id. (*Merav.*, NCl. IV, 12); «*iversós*: rapide» en les Glosses catalanes de Munic (S. XIV, RFGn. XXIII, 251).

Ivaçosament, com adverbi corresponent a *ivaçós*: «menjava molt e no ho mastegava segons que s convenia, e bevia *iversosament*, e trop bevia», Llull (*Merav.* III, 40); «recaptar de vós *ivassosament* resposta a les lletres que-us trameten», a. 1307 (Finke, *Acta Ar.* III, 168); «som en yvern e no pot hom navegar axí a volentat d'om, ne tan *ivarçosament*, com faria hom si era d'estiu», a. 1309 (*BABL* III, 465); «O Déu meu ---! Reeb a mi, servent teu, qui-m vull lunyar de totes males obres; car com io fogia e era luny de tu, elles me seguïen molt *ivaçosament*» [Bolíver, *Excit.*]; *ivarçosament*, Turmeda (NCl. X, 159). L'*InoLC* assenyala un *ivassosament* en l'any 1341, i *ivasosament* o *iverçosament* en altres cinc documents dels Ss. XIV-XV.

Amb la forma italiana *avaccio* podem aplegar *ivaccio* adv. en el *Tesoretto* de 1515, *avivaccialo* en Jacopone da Todi, *abbibatio* en el *Ritmo Cassinese* (cites de Pezard, *Rom.* LXXIII, 521).

Ivacea, *ivacerament*, *ivaciositat*, *ivaçós*, V. *aviat* *Iveta*, V. *iva* *Ivols*, V. *évol* *Ivori*, V. *vori* *Ixarso*, V. *isard* *Ixent*, *ixer*, V. *eixir*

IXIA, pres del gr. *lǵta* 'planta semblant al vesc', derivat de *lǵós* 'vesc'. □ 1.ª doc.: DFa.

DERIV.: *Ixòdids* [id.], formació sàvia sobre el grec *lǵώδης* 'llefiscós, viscós, comparable al vesc'.

Ixo dial., V. *eix* + *Ixolufjar*, V. *llofrar* + *Ixoncar*, V. *jonc*